

Magyarország legszebb folyóirata

Megjelent a szegedi Existencia

Nemzetközi filozófiai folyóirat született Szegeden. Az Existencia első kettős számának megjelenése alkalmából tartott sajtótájékoztatót az új lap főszerkesztője, Csejte Dezső és szerkesztője, Gyenge Zoltán elmondták, hogy a kiadvány négyezer példányban jelenik meg – ennek több mint harmada külföldön, főleg az Egyesült Államokban talál vevőre. A lapkészítés koncepciója a klasszikus filozófiai tradíciók újbóli felvállalását követi, mert az, mint Csejte Dezső hangsúlyozta, a művelődés perifériájára szorult. A klasszikus hagyományokat kiegészítik majd a modern személyiségfilozófiai tanulmányok, illetve az egyetem filozófiai szakos hallgatóinak munkái is. A szerkesztők számítnak a fiatalokra; a cél: egy olyan szintű filozófiai iskola létrejötte Szegeden, amelyen Bartók György vagy Halasi Nagy Sándor jóvoltából a két világháború között már működött városunkban.

A lap készítői támaszkodni szeretnének a kelet-közép-európai forrásokra is, és az olvasó elé tárni

a Baltikumtól szomszédainkig mostanáig talán „fiókban” heverő filozófiai teljesítményeket. Az Existencia ezzel együtt plurális filozófiai kultúrát terjeszt, de szegedi lap kíván lenni, és ahogy Gyenge Zoltán mondotta, ellenáll a máris jelentkező Budapestre csábításnak. A plurális kultúrához hozzátartozik a történeti, társadalmi idő szerepe, politikamentességgel és minden ideológiai fennhatóságon kívül.

Az első két szám tartalmából kiemelkedően figyelemre méltó Szabó Árpád professzornak, az athéni Tudományos Akadémia tagjának értekezése az euklidészi matematika és az eleai filozófia közös pontjairól, illetve Vető Miklósnak, a Reines-i Egyetem filozófiaprofesszorának Fichte-elemzése. Az írások egy része eredetiben, angol, francia vagy német nyelven is megjelenik.

Az Existencia, köszönhetően Szántó Tibor könyvművésznek és a gyomaendrői Kner Nyomdának, egyedülállóan szép kiállítású folyóirat, amelyet nemzeti értékén túl szegedi sajátossága is értékesít. Megjelenését a Pro Philosophia Szegediensei alapítvány támogatja, évi két alkalommal, dupla számmal fog jelentkezni, legközelebb húsvétján. Előfizetéseket a JATE filozófiai tanszékén vesznek fel rá.

P. J.

A Tisza Fűszért a magyar kultúráért Májkrémből földabrosz

Az erdélyi Brassából érkezett gépkocsit raktak meg a közelmúltban a szegedi Tisza pályaudvaron. A téttel felbontva az alábbi képet kapjuk: hétezeréveszázötvennyolc dollár (a vámpapír alapján merem a pontos összeget leírni...) értékben fogkrém, húskonzerv, sonkakonzerv és tépőzárás májkrém került a raktérbe. A címzett a brassai Felfalusi Kovács Antal Alapítvány.

Miről van szó? Dr. Vörös Péter (Tisza Fűszért) külkereskedő:

– Vállalatunk ezt az áldozatot az erdélyi magyar kultúráért, pontosabban a brassai Áprily Lajos Líceum tárgyi támogatásáért, az ellátmány javításáért hozta. Emellett üzletpolitikai szempontok is meghatározták lépésünket: romániai, erdélyi partnerkeresésben nem mindegy, milyen összefüggésben forog közszájon a cég neve.

Miként lesz a májkrémből földabrosz, mikroszkóp, írka? Bodos Mária, a brassai RMDSZ Tulipán Kft.-jének gazdasági vezetője szolgál magyarázattal:

– Ezelőtt 150 évvel Felfalusi Kovács Antal brassai polgár és társai alapították a város magyar nyelvű katolikus főgimnáziumát. Az alapítvány ezért viseli a nevét. A mai Áprily Lajos Líceumban mintegy 800 diák oktatását biztosítjuk. A Tulipán Kft., az RMDSZ gazdasági vállalkozása forgalmazza majd a Tisza Fűszért főlájlánlotta termékeket. A katolikus egyház biztosít számunkra egy 63 négyzetméteres üzlet-helyiséget, ott kezdjük el a kereskedést.

Emlékezzünk: Szikszay Jenő, a neves brassai irodalomtudós, magyartanárt 1977-ben holtan találták lakásán... Az „akasztás” profik műve lehetett. Jelenleg milyen a hangulat a városban, a magyar közösség mindennapjai, a talpraállás folyamata miként határozható meg? – kérdeztem Bodos Máriától.

– Mina László személyében népszerű politikai képviseli az érdekeinket a prefektusi tanácsban,

egyetlen magyar tagként. Kiegyensúlyozott és „visszalapozható” a véleményünk minden, a várost és megyét érintő kérdésben. A kiszámíthatóság eredményeként megtörtént, hogy a Front képviselői védtek a magyarságot a Vatra támadásai ellen. A parasztpárt és a liberálisok rendszerint velünk szavaznak. Az RMDSZ iránti bizalom nagyszerű példáját a nyáron, a csángóföldi árvíz alkalmával érezhettük: gyűjtést szerveztünk a károsultak javára, s minden második adakozó román nemzetiségű volt... Lépésüket azzal indokolták, ami köztudott: az RMDSZ a biztosíték arra, hogy a címzettekhez eljut a segítség.

Bodos Mária társai az úton Zisu Mihai gépkocsivezető és Gyenge András tanár, vállalkozó. Ez utóbbi Szecselevárosról, a Brassó melletti hétfalusi csángók központjéről regél:

– Mi sem maradtunk le! Létrehoztuk a Barcasági Csángó Alapítványt. Iskolánk, a Zajzoni Rab István nevét viselő intézmény a másik magyar nyelvű, középszintű skola a megyében. Bár két és félmillió teljes tartozásunk van, s ezt az épület korszerűsítésének s rendbetételének köszönhetjük, nem adjuk fel a hétfalusi csángó gyermekek oktatásának a reményét. Vállalkozunk, kereskedünk, talán még a kőből is vizet fakasztunk, ha kell... Kell. Szolgálunk. Ez íratott a számunkra.

PATAKI SÁNDOR

Diákírók és -költők pályázata

A Diákírók és Diákköltők Országos találkozója a jövő évben is megrendezi a Sárvári Tinódi Gimnázium, Sárvár Város Önkormányzata és az Írók Szakszervezete. Ezért január 15-i beadási határidővel pályázatot hirdetnek az ország valamennyi középiskolása számára. A pályázat műfaji és tartalmi megkötést nem tartalmaz, a lehetőleg géppel írt munka lehet vers, próza, tanulmány, riport, műfordítás, etc. A pályaműveket az Írók Szakszervezete címére kell beküldeni: 1068 Budapest, Gorkij fasor 38. A kimagasló művek szerzőit meghívják az országos találkozóra, mely április 9–12. lesz.

Nemrégien jelentették meg az ideai találkozó antológiáját Papp Márió költő szerkesztésében, Vetetlen égen címmel.

Temesvár a megbékélésért

Szombaton ismét megtelt a temesvári református parókia épülete – az, amelyik előtt két éve Tőkés László védelmére gyülekeztek a város lakói. A sarokház falán még ott van a lelkesítő felirat, sőt újabb is került mellé (László! Várunk!), de ott van még a falra fröcskölt fekete festék nyoma is, az eltelt két esztendő szimbólumai. És más jelkép is van, ami talán az egész ország jelképe is lehetne, az épület kapujában rendőrkordon áll: azt mondják, a püspök védelme miatt szükség van rá, úgy mint mindenütt, ahol megjelenik. De ezek a rendőrök békések, sőt, unatkoznak – ami viszont már Temesvárt jellemzi. A városnak hagyománya a nemzetiségi tolerancia. Talán ezért, vagy talán mert az Iliescu rendszernek ennyi idő alatt sem sikerült befolyása alá kerítenie Temesvárt, itt, mint egy szigeten, a közéletben amúgy ellentmondásosan szereplő személyiségek is nyíltabban beszélnek a román-magyar viszonyról. Mondhatnánk, aki nem jön el Temesvárra, az mélyebbre sülyedt a demokrácia és diktatúra jellegzetesen romániai keverékének kétszínűségeibe – mélyebbre, mint ami a közszereplésben még megengedhető. (Mekkora a sülyedésnek ez a szintje? – ezt talán egyedül Temesváron lehet megállapítani.) Mondhatnánk, de ellenpélda is akadt. A kétnapos, előadásokkal és kerekasztal beszélgetésekkel gazdagított program meghívottjai közül több olyan szervezet is távol maradt, amelyeknek jelenléte nemcsak a román-magyar megbékélés témája miatt lett volna mértékadó, hanem azért is, mert csak általuk lehetett volna megállapítani, hogy e megbékélésnek mekkora tömegalapja van. A biztatón nagyszámú román-magyar (illetve magyar-román) baráti társaságokról van szó, amelyek közül Romániából csak a brassói, a szatmárnémeti Barátság-Fratia, és a nagyváradi Concordia, Magyaror-

szágról pedig csupán a budapesti Hunyadi János kör jelent meg. A szegedi(!), a pécsi és a gyulai, valamint a kolozsvári és a temesvári(!) egyesületek vezetői ismeretlen okból nem vettek részt a rendezvényeken. A távolmaradás visszhangja? – Úgy képzeltem, mondja Tőkés László lehangoltan, hogy a baráti egyesületek tagjai mind megszállott emberek; ez a mostani eset rávilágít a mozgalom gyengeségeire: felfő, hogy fiktív tömegbázisú köröknek tulajdonítunk ekkora jelentőséget.

Ez a felismerés, és általában a romániai román-magyar együttélés állapota határozta meg a találkozó alapérzését, ami sommásan így foglalható össze: „Ne álltassuk magunkat!”. E megállapítás több előadó részéről elhangzott, de egyiktől sem a lemondás hangjaként. Ellenkezőleg, már a kerekasztal beszélgetés első – román – felszólalója azt javasolta: az öt követők próbálják meg higgadtan feltárni, hogy román és magyar részről melyek azok a közösségi magatartásformák, amelyek a saját nemzetiségükben ellenérzést vagy felháborodást váltanak ki. A felvetés, bár többen helyeselték, sajnos csak az esemény második délutáni szakaszában talált jó talajra, Bodó Barna újságíró, de különösképpen Vasile Popovici politológus és Cs. Gyimesi Éva irodalomtörténész expozíciójában.

Az addigi hozzászólások inkább beszámoló jellegűek voltak, s mint ilyenek magukon hordozták a téma körüli „kötelező” óvatosságok jegeit. E környezetben az ortodox egyház „rebellis” temesvári mitropolitája, a forradalom után hivatalába került Nicolae Corneanu keltett meglepetést, aki felszólalásában egyértelműen sikra szállt egy nemzetiségi minisztérium megalakításának gondolata mellett. A mitropolita ráadásaként azt is éreztette: szakadároknak tartja azokat az ortodox pópákat, akik szerepet vál-

lálnak a Vatra Romaneasca magyarellenes akcióiban. A jelenlévők egybehangzó véleménye szerint ortodox egyházfő ilyen véleményrel soha eddig nem lépett még nyilvánosság elé. E kérdésben Tőkés László püspök érdeklődésünkre elmondta, hogy őt magát is meglepte Corneanu megnyilatkozása, hiszen az ortodox vezető eddig nem iránta való segítőkészségről volt ismert. A mitropolita véleménye viszont az volt, hogy a református és az ortodox egyház közötti nézeteltérés nem valódi konfliktus, hanem inkább eseti hibákon alapul.

A délutáni beszélgetést Bodó Barna temesvári újságíró vitaindító értekezése nyitotta meg. Bodó Barna a nemzet-kisebbség viszonyt a két fél érdekkülönbségeivel magyarázta, s arra a következtetésre jutott, hogy ez politikai úton megoldható. Véleményével Vasile Popovici és Cs. Gyimesi Éva helyezkedett szembe – „a két fél nacionalizmusának lehűtéséhez nem lehet politikai megoldást találni, mivel jelenleg éppen a politika az, amely erre épít”; vagyis: „a román társadalom nem eléggé érett arra, hogy az interetnikus témákat politikai síkon meg tudja oldani”. Cs. Gyimesi Éva szerint a konfliktusok nem alapvetően érdekkülönbségből adódnak – sokkal inkább érzelmi jellegűek, így megoldásukra olyan szakmegbeszéléseket lát alkalmasnak, amelyekben kellő elméleti felkészültségű emberek vennének részt.

A temesvári találkozó nyilatkozat kiadásával ért véget, benne az ön- és közösségelemző értelmiségek jószándékának jeleivel, s csak afelől hagyott kétséget, amiben az idők folyamán mindig is kétség maradt: tud-e hatni a hit és a józan ész szavával egy maroknyi értelmiségi a tömegre?

PANEK SÁNDOR

Világpremier

(Ismeretlen Liszt-zongoraverseny Hungaroton-lemezen)

Sokan szeretjük Liszt Ferenc zenéjét, de kevesen merjük ezt bevallani (ugyanígy vagyunk Csajkovszkijjal és más – túl pompázatosnak ítélt – romantikusokkal); én magam is sokáig idegenkedtem (s nem is teljesen ösztön) a Mazeppa, a Tasso, a Magyar Rapszódia és a közepes zongoristák által agyonklimpírozott zongoraversenyek szerzőjéről. Megtérésem akkor kezdődött, amikor egy Szekszárdhoz kapcsolódó műve (Messe Szexardique – Szekszárdi mise) előtörténetét kutatva minden hozzáférhető művét meg-, illetve újrhallgattam, s megismertem a Bartók által – mivel kéziratban maradtak – nem ismert, de Bartók vagy még őt is meghaladó modernségű utolsó zongoradarabjait (Szürke felhők, Balcsillagzat, Csárdás obstné és Csárdás Macabre), amelyek a verselésemet is megújították s amelyek felől megközelítve a korábbi, romantikus pompájú Liszt-zene is más távlatokba helyeződött – ma a weimari korszak heroikus szimfonikus költeményeit is feszegetés nélkül hallgatom. Azt hiszem, a franciák ugyanígy lehetnek Victor Hugo patetikusa, de mindenkit felülmúlóan mesteri költészetével –

egy modern francia mondta is, hogy: V. H. a legnagyobb francia költő, – sajnos – és a hangsúly a sajnoson volt!

Sajnos vagy nem sajnos, az első és – Bartók mellett – legnagyobb magyar zeneszerző Liszt Ferenc volt, bár alig tudott magyarul, bár a magyar zenét a verbunkossal s a verbunkost a magyarországi cigányok népzenejével azonosította – de ez végső soron temékeny félreértés volt; s amit az öreg Liszt csinált belőle, csak Vörösmarty és Arany öregkori versei tehetők – magyarságban és művészi értékben – melléje.

A Hungaroton új lemezén Jandó Jenő előadásában egy különös, a Liszt-művek egyik csoportjába sem sorolható művet ismerhetünk meg. Hiányoznak belőle a fiatal zongorista-zeneszerző paganini üresjáratai, az érett művek patosza, de – természetesen – az az öreges szárazság se lelhető fel benne, ami a kései Lisztet jellemzi. Fiatalos, nem túlfokozott lendület, a dallamosság rovására nem menő virtuozitás – a mindössze tizenöt perces darab a „kellemesség” érzetét hagyja a hallgatóban. Lehet, hogy Liszt Ferenc éppen

ezért volt elégedetlen vele? A múlt század harmincas éveinek közepén-végén írott mű „franciás” könnyedségét maga is kevésnek érezte – el is költözött már Párizsból, el is távolodott, vagy legalábbis távolodóban volt – a nagyúri szalonok kifinomult ürességétől. S a „kellemes”, Esz-dúr hangnemű concertinót a hősi karakterű „nagy” Esz-dúr zongoraverseny követte, amelyet szerzője az egyes sorszámmal látott el, megtagadva a korábbi kísérleteket. Teljesebb Liszt-képünkhöz azonban ezek ismerete is hozzátartozik – én egyikről se mondanék le, erről a „kis” Esz-dúrról sem.

A lemezen még három Schubert-induló hallható – Liszt feldolgozásában. Liszt Ferenc gyakran nyúlt Schubert műveire – azok áradó dallamosságához hozzátette a maga virtuozitását, új, de az eredetit meg nem hamisító minőséget hozva létre. Jandó Jenő a versenyműben és az indulók előadásában egyaránt kiváló teljesítményt nyújt.

BAKA ISTVÁN